

שיעור א: זה יישבע וזה יישבע (חלק א) שיעור פתיחה

Session #1: "This One Swears...and This One Swears (part 1): Introductory Shiur

(1) משנה כתב יד קאופמן בבא מציעא א:א

שנים אוהזים בטלית, זה אומר אני מצאתיה, וזה אומר אני מצאתיה; זה אומר כלה שלי, וזה אומר כלה שלי, זה יושבע שאין לו בה פחות מחציה, וזה יושבע שאין לו בה פחות מחציה, ויחלקו. זה אומר כלה שלי, וזה אומר חציה שלי, האומר כלה שלי יושבע שאין לו בה פחות משלשה חלקים, והאומר חציה שלי יושבע שאין לו בה פחות מרביע, זה נוטל שלשה חלקים וזה נוטל רביע.

(2) תוספתא בבא מציעא א:א-ב

א. שנים אוהזין בטלית, זה נוטל עד מקום שתפוס וזה נוטל עד מקום שתפוס. במה דברים אמורים בזמן שהיו שניהם תפוסין בה, אבל אם היתה בידו של אחד מהן, המוציא מחבירו עליו הראיה. ב. זה אומ' כולה שלי וזה אומ' שלשה שלי, האומ' כולה שלי יושבע שאין לו בה פחות מחמשה חלקין, האומ' שלישה שלי יושבע שאין לו בה פחות משתות. כללו של דבר, אין נשבע אלא על חצי מה שטוען.

(3) ירושלמי בבא מציעא א:א

תני. אדם שאמר לחבירו. תן לי מנה שאתה חייב לי. אמר לו. לו היו דברים מעולם. הלך והביא עדים שחייב לו נ' וזו. רבי חיינה רבה אמר. הודיית עדים כהודיית פיו וישבע על השאָר. רבי יוחנן אמר. אין הודיית עדים כהודיית פיו שישבע על השאָר. אמר רבי לא. משנים אוהזין בטלית דרבי חיינה רובה. מכיון שתפוש בחצייה. (א)לא כמי שהביא עדים שחצייה שלו. ותימר. נשבע ונוטל. אוף הדא דמיא לה.

(4) בבא מציעא ז ע"א

תני רב תחליפא בר מערבא קמיה דר' אבהו שנים אדוקים בטלית זה נוטל עד מקום שידו מגעת וזה נוטל עד מקום שידו מגעת והשאר חולקין בשוה מחוי ליה רבי אבהו ובשבועה.

(5) שבועות ז:א

כל הנשבעין שבטורה, נשבעין ולא משלמין. ואילו נשבעין ונוטלין, השכיר, והנגזל, והנחבל, ושכנגדו חשוד על השבועה, והחנוני על פנקסו.

(6) בבא מציעא ב ע"א-ע"ב

אמר רב פפא ואיתימא רב שימי בר אשי ואמרי לה כדי
רישא במציאה וסיפא במקח וממכר.
וצריכא

דאי תנא מציאה הוה אמינא מציאה הוא דרמו רבנן שבועה עליה
משום דמורי ואמר חבראי לאו מידי חסר בה איזל אתפיס ואתפליג בהדיה
אבל מקח וממכר דליכא למימר הכי אימא לא.
ואי תנא מקח וממכר הוא דרמו רבנן שבועה עליה
משום דמורי ואמר חבראי דמי קא יהיב ואנא דמי קא יהיבנא
השתא דצריכא לדידי אשקליה אנא וחבראי ליזיל לטרח ליזבן
אבל מציאה דליכא למימר הכי אימא לא צריכא.

(7) רש"י מסכת בבא מציעא דף ב עמוד א

במקח וממכר - קניתיה מיד פלוני, ודוקא מקח וממכר הוא דאמרינן יחלוקו בשבועה, דאיכא למימר
שניהם קנאוה ולשניהם נתרצה המוכר, אבל זה אומר: אני ארגתיה וזה אומר: אני ארגתיה - לא
יחלוקו, דודאי חד מינייהו רמאי הוא, ותהא מונחת עד שיבא אליהו.

(8) בבא מציעא ה ע"ב

וכי מאחר שזה תפוס ועומד וזה תפוס ועומד **שבועה זו למה**
אמר ר' יוחנן **שבועה זו תקנת חכמים היא**
שלא יהא כל אחד ואחד הולך ותוקף בטליתו של חברו ואומר שלי הוא.

(9) בבא מציעא ו ע"א

אביי אמר חיישינן שמא מלוה ישנה יש לו עליו

(10) רש"י שם

אביי אמר – טעמא דמתניתין לאו כדר' יוחנן דאי הוה חשיד לן אהולך ותוקף בטלית חברי חנם
הוה לן חשוד אשבועה אלא חיישינן שמא מלוה ישנה יש לו עליו על זה ומכיר בו ששכחה וכפור
בו והולך ותוקף בטליתו ונשבע שיש לו בה דמי חציה וטלית זו שלו דהא אפילו גלימא דעל כתפיה
שעביד ליה.

(11) פירוש המשנה לרמב"ם בבא מציעא א:א

זה הדין אמנם הוא אם החזיק כל אחד משניהם בקצה שלה, אבל אם תפס אחד מהם לעצמו חלק ממנה ותפס האחר חלק, הרי לכל אחד משניהם מה שהגיע לידו, והנשאר ממנה יחלקוהו בשווה אחר שיישבעו שניהם כמו שזכר. ואומרו זה אומר כולה שלי וזה אומר כולה שלי הוא שתהיה טלית שמכרה בעליה, ומכרה לאחד מהם בסך מסוים, ונתן לו כל אחד משניהם אותו הסך עצמו, והוא לא מכר אלא לאחד מהם, ואמנם מהשני לא קיבל את הדמים אלא מוכרח ומאולץ, וקיבלו על דעת להחזיר אותו, והסתפק המוכר ולא ידע למי מכר ברצון, והכחישו זה את זה, ואמר אחד מהם כולה שלי ואני הוא שמכר לי ברצונו, ואמר האחר כך, הרי יישבעו שניהם כמו שתיאר, **בתקנת חכמים שלא יהא כל אחד תופס בטליתו של חבירו, ויחלקו הטלית והסך האחד אשר יחזיר להם המוכר.** ואילו ידע המוכר למי מכר ואמר לזה מכרתי, היה נאמן בעדותו, אף על פי שהטלית ביד שניהם ואמר כל אחד מהם אני קניתיה, ויהא דינו כדין עד אחד בעלמא, ותהיה השבועה אז דאורייתא בגלל העד, לא בתקנת חכמים כמו שביארנו. ולא תוחלט הטלית לאחד מהם מבלתי האחר אלא אם יצטרף אליו עד אחר. ומעיקרי הדינים שמי שנשבע ונוטל משהו בשבועתו, לא יישבע על יותר ממה שיטול בשבועתו זאת, ולפיכך זה יישבע שאין לו בה פחות מחציה, ולא יישבע שהיא כולה שלו, הואיל ולא יקבל אלא חציה. ואל אלה הדינים כולם הקש ודון.

(12) שיטה מקובצת בבא מציעא ג'ע"א

שבועה זו מדרבנן. ואם תאמר מאי משני מעיקרא נמי הוה ידע שפיר דשבועה זו מדרבנן ומכל מקום הוה קשה ליה לסומכוס דמאי שנא דתקינן שבועה טפי גבי מציאה מגבי שור שנגח ומאי משני מזה ויש לומר דשפיר הוה ידע דאיכא שבועה דרבנן אפילו לסומכוס אבל קא סלקא דעתיה דהוי כדי לברר הספק והך שבועה שייכא שפיר גם במילתיה דסומכוס דשור שנגח ומשום הכי הוה קשה ליה דמאי שנא דאיכא שבועה גבי מציאה טפי מגבי שור שנגח ומשני שבועה זו כדרכי יוחנן שלא יהא וכו' והילכך במילתא דשכיחא כי הכא במציאה תקינן רבנן שבועה אבל במילתא דלא שכיחא כההיא דשור שנגח לא תקינן רבנן שבועה. תלמיד ר"פ ז"ל.

(13) חידושי הריטב"א בבא מציעא ג'ע"א

אפי' תימא סומכוס שבועה זו מדרבנן היא מדר' יוחנן וכו'. ולא למימרא דמעיקרא לא הוה ידעינן דשבועה זו היא מדרבנן, אלא דקס"ד שהיתה מן הדין לברר הספק, והשתא פרקינן שהיא תקנת חכמים וכו', ומעתה לא קשיא על ההיא דסומכוס דהתם לא שייכא הך תקנתא כלל וכדפרישנא לעיל. וכבר פירשתי למעלה כי לפי שיטת רש"י הא דר' יוחנן פליגא אדר"פ, דלר"פ אין שבועת משנתנו מפני חששא שתוקף בטליתו של חבירו דרך גזל, אלא משום דמורי הוראה דהיתירא לנפשיה.

(14) חידושי הריטב"א בבא מציעא ב' ע"א

רישא במציאה וסיפא במקח וממכר וכו' עד אימא לא קמ"ל. מתוך פרש"י ז"ל נראה דהכי מפרש קמשמע לן דבתרוייהו איכא הוראה ולהכי משתבע כדי שיודה על האמת ומחמת שבועה פריש, הא כל היכא דליכא הוראה לא משתבע, כגון זה אומר אני ארגתיה וזה אומר אני ארגתיה אינם חולקים אלא יהא מונח עד שיבא אליהו, דהא איכא רמאי, ולכאורה כן נראה כפירושו, ומה שהקשו עליו בתוספות מההיא דשנים אדוקים בשטר שהן חולקין כדלקמן (ז' א') והתם ודאי איכא רמאי, לא קשיא כיון דאפשר דחציה פרע לו וחציה לא פרע. ומיהו אינו מחוור מדאמרינן לקמן שבועה זו למה ואמרינן **כדי שלא יהא כל אחד ואחד הולך ותוקף** וכו', ולפרש"י למה אנו צריכין לאותו הטעם ומאי קאמר שבועה זו למה דהא צריכה היא משום דמורי לנפשיה היתירא, ועוד דהא פרכינן לקמן אמתני' ונימא מיגו דחשיד אממונא חשיד אשבועתא ולפרש"י ליתא למימר הכי כיון דמחמת הוראה הוא, אלא דרש"י ז"ל סובר דסוגיא דהתם לית ליה הא דרב פפא דהכא ופליג אדר' יוחנן דהתם, ואינו נכון, אלא הכי פירושו קמ"ל מייתורא דקתני תרתני דאפי' היכא דליכא הוראה להיתירא חולקין בשבועה ובלבד שלא יהא שם רמאי, וזה אומר אני ארגתיה וזה אומר אני ארגתיה אינו חשוב דאיכא ודאי רמאי כדבעינן למימר קמן, וכן פירשו בתוס' בשם ר"י ז"ל וכן פירש הרמב"ן ז"ל.

(15) תוספות בבא מציעא ב' ע"א

וזה נוטל רביע – וא"ת יהא נאמן דחציו שלו מיגו דאי בעי אמר כולה שלי כדאמרי' בגמ' (לקמן דף ח.) האי מיגו גופיה לפטרו משבועה אי לא משום דאיערומי קמערים ומפרש ריב"ם דמיגו להוציא לא אמרי' דבחציו השני מוחזק זה כמו זה וההיא דחזקת הבתים (ב"ב דף לב: ושם) דגחין ולחיש ליה לרבה אין שטרא זייפא הוא ומיהו שטרא מעליא הוה לי בידי ואבד והימניה רבה להוציא במיגו דאי בעי אמר שטרא מעליא הוא התם היינו טעמא משום דאפי' הוה שתיק רק שלא היה מודה שהוא מזויף היה נאמן כי החתימה היתה נכרת לעומדים שם ורב יוסף אית ליה דאפילו מיגו לא הוה כיון שטענה ראשונה שהוא טוען בהאי שטרא הוא שקר ואין לומר מיגו אלא היכא שטענתו ראשונה היא אמת מיגו שהיה טוען אחרת ולכך אינו מיגו אפילו להחזיק כגון בעובדא קמייתא וא"ת ונימא דאין ספק מוציא מידי ודאי דהאומר כולה שלי יש לו בודאי חציה והאומר חציה שלי ספק אם יש לו בה כלום כדאמרינן בפרק החולץ (יבמות דף לח.) ספק ויבם שבאו לחלוק בנכסי סבא ספק אמר אנא בר מתנא אנא ואית לי פלגא ויבם אמר את ברא דידי ולית לך ולא מידי הוה ליה יבם ודאי וספק ספק ואין ספק מוציא מידי ודאי וי"ל דהתם יבם שהוא בנו של סבא הוי ודאי יורשו ולא יוציא הספק מספק ממנו אבל הכא אין סברא מה שהוא ודאי בחציו שיועיל לו לחציו השני.

(16) רמב"ן בבא מציעא ב

והאומר חציה שלי ישבע וכו'. איכא דקשיא ליה ולישתבע ולישקול חציה מגו דאי בעי אמר כלה שלי ויש לו חציה בשבועה כדאשכחן גבי שטר כיס היוצא על היתומים דנאמן ובשבוע' ומשום מיגו. וניחא ליה כיון שזה תופס ועומד וזה תופס ועומד אין זה מוציא מיד זה משום מיגו ומכאן יש לו ראייה שאין אומרי' מיגו לאפוקי ממונא אלא לאוקומיה ממונא ברשות דמריה. וזו אינה ראי', דכי אמר כלה שלי הא לא שקיל אלא חצי מה שהוא טוען אף האומר חציה שלי אין לו אלא חצי מה שהוא טוען שאם אתה אומר יש לו הכל יותר אתה מאמינו בטענה זו ממה שאתה מאמינו באותה שכלה שלי ומה שזה מודה לו הרי הוא כאלו חלק אותנו חציו כבר נטלו והיאך תאמר מיגו שהיה זה יכול לתבוע ממנו גלימתא שלו נאמין אותו כשהוא טוען בטלית אחר הרי בטענת חצי זה אין לו דרך ליטול אותה לגמרי אלא שורת הדין כך הוא לעולם אינו נוטל אלא חצי טענתו בלבד והדין שאמרו שאין אומרים מיגו לאפוקי ממונא איפשר הוא אבל יש לי לדקדק עליו, ובפח"ה (ב"ב ל"ב ע"ב) יתבא' בס"ד:

(17) רשב"א בבא מציעא ב ע"א

זה נוטל שלשה חלקים וזה נוטל רביע. איכא דקשיא ליה, האומר חציה שלי יטול חציה בשבועה, מגו דאי בעי אמר כולה שלי דנשבע ונוטל חציה, ומגו בשבועה [אמרין] כדאמרין בשלהי פרק המוכר את הבית (ב"ב ע:), ואסיקנא התם המפקיד אצל חברו בשטר ואמר החזרתי נאמן מגו דאי בעי אמר נאנסו, ואקשינן כי אמר נמי נאנסו מי לא משתבע, ופריקנא מאי נאמן נאמן ובשבועה. ויש לתרץ, דלא אמרין מגו דאי בעי לרבות בתביעה נתן ליה כל מאי דתבע השתא, אבל הכי הוא דאמר, מגו דאי בעי אמר במאי דתבע טענה אחרת ברורה מזו ניהמניה במאי דאמר(י) השתא. אי נמי, מאי (דאמר) [דאודין] כמי שהוא מחולק ועומד, ונמצא שאין חולקין אלא על חציה בלבד, ואם כן אין הדין שכיון ששניהם תפוסין באותו החצי, שנתן אותו לזה כלו, אלא שכמו שאין נותנין לו רק חצי מה שהוא תובע באומר כולה שלי, כך כשאנו תובע אלא חציה, אין נותנין לו אלא מחצית מה שהוא תובע, וכדאמרין בתוספתא מכלתין (פ"א א) כללו של דבר אין נשבע אלא על חצי טעון בלבד, ואיתא נמי בירושלמי (פ"א ה"א) [הכי].

ואיכא למידק, אדרבה נימא כיון דזה מודה לזה שיש לו בה מחציתה וחברו אינו מודה לו בכלום, הוה ליה חד ודאי ואידך ספק, ואין ספק מוציא מידי ודאי, וכאותה שאמרו ביבמות פרק החולץ (יבמות לח.) גבי ספק ויבם שבאו לחלוק בנכסי סבא, ספק אומר בר מתנא אנא ומנתא אית לי בהדך, ויבם אמר את ברא ידי את ולית לך ולא מידי, הוה ליה יבם ודאי וספק ספק, ואין ספק מוציא מידי ודאי. ויש לומר, דשאני התם דודאי של זה נודע לכל, אבל הכא לא נודע אלא מפין[ו] של זה, ומפני שאינו רוצה לכפור אינו בדין שיפסיד. וקשיא לי ומאי שנא מההיא דחזקת הבתים (ב"ב לג.) דיקלא לקריבי וכו', לבסוף אודי ליה דאיהו קריביה, אתא לקמיה דרב חסדא ואוקמיה בידיה, והא התם דאף זה אינו ודאי אלא מחמת הודאתו של זה ואפילו הכי מוקמינן ליה כוליה בידיה. ויש לומר, דירושא שאני, דכל שזה מודה לחברו שהוא יורש, מיד עמדו כל הנכסים בחזקת היורש, והוא שאומר שגם הוא קרובו עליו הראיה.

(18) רמב"ם הלכות טוען ונטען ט:ז

- ז. שנים שהיו אוחזין בכלי אחד, או שהיו רוכבין על גבי בהמה, או אחד רוכב ואחד מנהיג, או יושבין בצד ערימה של חיטים המונחת בסימטא או בחצר של שניהם, זה אומר הכל שלי וזה אומר הכל שלי, כל אחד משניהם נשבע בנטילת חפץ שאין לו בדבר זה פחות מחציו, ויחלוקו. ושבועה זו תקנת חכמים היא, כדי שלא יהיה כל אחד תופס בטליתו של חבירו ונוטל בלא שבועה:
- ח. זה אומר כולה שלי וזה אומר חציה שלי, האומר כולה שלי יישבע שאין לו בה פחות משלשה חלקים, והאומר חציה שלי יישבע שאין לו בה פחות מרביע, וזה נוטל שלשה חלקים וזה נוטל רביע:
- ט. היו שנים אדוקין בטלית, זה אומר כולה שלי וזה אומר כולה שלי, זה נוטל עד מקום שידו מגעת וזה נוטל עד מקום שידו מגעת, והשאר חולקין בשווה אחר שנשבעין. ויש לכל אחד לגלגל על חבירו שכל מה שנוטל, אף על פי שטוען יותר:
- י. היה זה אוחז בחוטין שבשפת הטלית וזה בחוטין שבשפה האחרת, חולקין את כולה בשווה אחר שנשבעין. וכל חלוקה האמורה כאן לדמים, לא שיפסידו עצמו של כלי או של טלית או שימיתו הבהמה:

(19) משנה כתב יד קאופמן שבועות ו:א

שבועת הדינין, הטענה שתי כסף, וההודיה בשוה פרוטה.
אם אין הודיה מן הטענה, פטור. כיצד?...

(20) פירוש המשנה לרמב"ם שבועות ו:א

וענין אמרו פטור – שהוא פטור משבועת התורה אבל חייב הוא שבועת הסת. וכל מקום שאמרו במשנה בעניני שבועות ממון חייב, רוצה לומר שבועה בתורה, לפי שגם השבועות שעיקרן מדרבנן הנזכרים במשנה הם בנקיטת חפץ כי כל דתקון רבנן כעין דאוריתא תקון, ואין חלוק ביניהם אלא בדין אחד בלבד, והוא שהשבועה שחייב בה מן התורה אם סירב ולא רצה לישבע יורדין לנכסיו ולוקחין ממה שנמצא ברשותו כשעור שכפר בו ולא רצה לישבע עליו, והשבועה שהיא חובה מדרבנן ואף על פי שנזכרה במשנה אם לא רצה לישבע לא נחתין לנכסיה, אבל משמתין ליה שישלם או ישבע. ואם שהה בנדויו שלשים יום ולא שלם ולא רצה לישבע מלקה אותו הדין בשוט לפי מה שייראה לו לפי קשיותו, ואם עמד בכפירתו וסירובו מלהשבע על אף שהלקוהו מתירין לו נדויו ופוטריין אותו. ודע שהשבועות שחייבים בהן מן התורה שלשה מינין, והם, שבועת מודה במקצת, ושבועת מי שיש עליו עד אחד, ושבועת השומרים. ושאר כל השבועות הנזכרות במשנה חוץ מאלו הם בתקנת חכמים אלא שהם בנקיטת חפץ כעין דאוריתא כמו שביארנו.

(21) בבא בתרא לד ע"ב-לה ע"ב

ההוא ארבא דהווי מינצו עלה בי תרי האי אמר דידי היא והאי אמר דידי היא אתא חד מינייהו לבי דינא ואמר תיפסוה אדמייתנא סהדי דדידי היא תפסינן או לא תפסינן רב הונא אמר תפסינן רב יהודה אמר לא תפסינן.

אזל ולא אשכח סהדי אמר להו אפקוה וכל דאלים גבר מפקינן או לא מפקינן רב יהודה אמר לא מפקינן רב פפא אמר מפקינן והלכתא לא תפסינן והיכא דתפס לא מפקינן.

זה אומר של אבותי וזה אומר של אבותי אמר רב נחמן כל דאלים גבר ומאי שנא משני שטרות היוצאין ביום אחד דרב אמר יחלוקו ושמואל אמר שודא דדייני התם ליכא למיקם עלה דמילתא הכא איכא למיקם עלה דמילתא.

ומאי שנא מהא דתנן המחליף פרה בחמור וילדה וכן המוכר שפחתו וילדה זה אומר עד שלא מכרתי ילדה וזה אומר משלקחתי ילדה יחלוקו.

התם להאי אית ליה דררא דממונא ולההוא אית ליה דררא דממונא הכא אי דמר לא דמר ואי דמר לא דמר.

(22) ר"י מינש שם

ההוא ארבא דהווי מינצו עלה בי תרי האי אמר דידי הוא והאי אמר דידי הוא [וכו']. זה אומר של אבותי וזה אומר של אבותי, אמר רב נחמן כל דאלים גבר וכו', עד ואי דמר לא דמר. מחוורתא דהאי דינא, כל מידי דמינצו עליה בי תרי האי אמר דידי הוא והאי אמר דידי הוא, אי איתיה לההוא מידי בידא דחד מיניהו, הא ודאי המוציא מחבירו עליו הראיה, וזה אינו צריך לפנים ולא לפני לפנים. ואי איתיה לההוא מידי בידא דתרויהו, כיון דתרויהו קא נקטי ליה, פלגו ליה בשבועה, והיינו דתנן שנים אוחדין בטלית וכו', והוא הדין נמי היכא דהאוי ליה ההוא מידי ברשותא דתרויהו.

ואי ליתיה לההוא מידי בידא דחד מיניהו, אי ביד שליש ניהו יהא מונח עד שיבא אליהו, והיינו דתנן שנים שהפקידו אצל אחד זה מנה זה מנה זה אומר מאתים שלי זה אומר מאתים שלי זה נוטל מנה זה נוטל מנה והשאר יהא מונח עד שיבא אליהו. ואי לאו ביד שליש ניהו, אלא מירמא הוא דרמי ברשות הרבים, אי נמי ברשותא דליתיה לחד מיניהו, אי הני טענתא דידהו טענתא דאיכא למיקם עלה דמילתא ניהו, כגון זה אומר שלי היא וזה אומר שלי היא אי נמי זה אומר של אבותי וזה אומר של אבותי, דאיפשר דאתו סהדי ואמרי כחד מיניהו, כיון דאיכא למיקם עלה דמילתא לא פלגינן לה בהדיהו, אלא כל דאלים גבר והוי אידך המוציא מחבירו עליו הראיה. ואי ליכא למיקם עלה דמילתא כגון דהוי ליה ההוא מידי דמסתפק ליה מעיקרא דהוה ליה ממון המוטל בספק, היכא דאיכא דררא דממונא ביניהו, כגון המחליף פרה בחמור וילדה וכו', יחלוקו. והיכא דליכא ביניהו דררא דממונא, כגון שני שטרות היוצאין ביום אחד, שודא דדייני כשמואל, דקימא לן הלכתא כשמואל בדיני. והני מילי היכא דתרויהו קא אמרי שמא אי נמי קא אמרי בריא, אבל היכא דחד מיניהו קאמר שמא ואידך קאמר בריא, כיון דההוא מידי לאו ברשותא דחד מיניהו הוא, מוקמינן ליה ברשותא דההוא דקאמר בריא, והוי אידך המוציא מחבירו עליו הראיה, דקימא לן בריא ושמא בריא עדיף.